Instrument	Participatiesporen	Regels / wat is verplicht (bron omgevingswet)	Wie is verantwoordelijk voor het naleven van de participatieregels?	Waar staat het?	Waar pas je participatie toe in het proces	Noodzaak om gradaties aan te brengen in de participatie	Voorbeelden van participatievormen	Toelichting	Link
Omgevings-visie	*Beleidsvormend*	**Motiveringsplicht:** het bevoegd gezag geeft bij het besluit aan hoe burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen zijn betrokken bij de voorbereiding en – indien toegepast - wat de resultaten daarvan zijn.	Bevoegd gezag	Omgevingsbesluit (art. 10.7)	De beginfase van de besluitvorming biedt de meeste ruimte om participatie in te zetten. (**)	Ja, zij het summier, op hoofdlijnen. Te denken valt aan: Zwaarte van participatie afhankelijk van o.a. - Beleidsruimte - Impact voor belanghebbenden - Impact op de fysieke leefomgeving - Aantal/type belanghebbenden	1. Aan de slag met de Omgevingswet 2. THINK participatie app. 3. Right to Challenge 4. Consul 5. Participatiewijzer 6. Prodemos site 7. Afwegingskader, Prodemos 8. Gemeente De Bilt 9. Een loods voor onderweg (vergunningverleners). 10. Welke Buurman wil je zijn 11. RIVM 12. Provincie Utrecht	1. Welke participatievorm op welk moment. 2. Een app/stappenplan dat helpt om vooraf de juiste vragen te stellen. 3. Het opzetten van samenwerking tussen bewonersinitiatieven en gemeenten. 4. Consul is een open source e-participatie tool (Engelstalig). 5. Een digitaal stappenplan dat helpt om vooraf de acties te bepalen. 6. Afwegingskader burgerparticipatie en gericht zoeken naar geschikte methoden. 7. Afwegingskader Burgerparticipatie. 8. Nota participatiebeleid gemeente De Bilt (2019) 9. Bron: gezamenlijke Waterschappen. Praatplaat met aanknopingspunten. 10. Vb Utrecht. Voor beleidsmakers met tijdlijn voorbeeld. 11. 2016 Handreiking bij de inrichting van een gezonde leefomgeving. RIVM. 12. Participatie richting Omgevingsvisie.	1. Aan de slag metdeomgevingswet/inspiratiegids 2. Digitaal-leerhuis.nl/appthink 3. https://www.righttochallenge.nl/ 4. http://consulproject.org/en/ 5. Actietool 6. http://www.participatiewijzer.nl/ 7. www.prodemos.nl 8. Gemeente de Bilt 9. Praatplaat gezamenlijke Waterschappen 10. Welke buurman wil je zijn 11. Handreiking RIVM 12. Provincieutrecht/participatieaanpak_omgevingsvisie
Programma	*Beleidsvormend*	**Motiveringsplicht:** het bevoegd gezag geeft bij het besluit aan hoe burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen zijn betrokken bij de voorbereiding en wat de resultaten daarvan zijn.	Bevoegd gezag	Omgevingsbesluit (art. 10.8)	De beginfase van de besluitvorming biedt de meeste ruimte om participatie in te zetten. (**)	Ja, zij het summier, op hoofdlijnen. Te denken valt aan: Zwaarte van participatie afhankelijk van o.a. - Beleidsruimte - Impact voor belanghebbenden - Impact op de fysieke leefomgeving - Aantal/type belanghebbenden			

Instrument	Participatiesporen	Regels / wat is verplicht (bron omgevingswet)	Wie is verantwoordelijk voor het naleven van de participatieregels?	Waar staat het?	Waar pas je participatie toe in het proces	Noodzaak om gradaties aan te brengen in de participatie	Voorbeelden van participatievormen	Toelichting	Link
Omgevingsplan	*Beleidsvormend*	Het bevoegd gezag geeft bij de **kennisgevin**g van het voornemen om een omgevingsplan vast te stellen aan hoe het de participatie vormgeeft. Het bevoegd gezag geeft bij het besluit aan hoe burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen zijn betrokken bij de voorbereiding en wat de resultaten daarvan zijn. **Motiveringsplicht:** het bevoegd gezag geeft bij het besluit aan hoe burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen zijn betrokken bij de voorbereiding en wat de resultaten daarvan zijn.	Bevoegd gezag (is gemeenteraad)	Omgevingswet (art. 16.29) en Omgevingsbesluit (art. 10.2)	De beginfase van de besluitvorming biedt de meeste ruimte om participatie in te zetten. (**)	Ja, zij het summier, op hoofdlijnen. Te denken valt aan: Zwaarte van participatie afhankelijk van o.a. - Beleidsruimte - Impact voor belanghebbenden - Impact op de fysieke leefomgeving - Aantal/type belanghebbenden	13. Gemeente Tilburg 14. Checklist voor de gemeenteraad, VNG 15. Checklist burgerparticipatie Checklist burgerparticipatie	13. Info over de verschillende manieren van het houden van een omgevingsdialoog. 14. Check voor de raad of beleid al Omgevingswetproof is. 15. Checklist voor een succesvol participatietraject in een gemeente.	13. Gemeente Tilburg.nl/omgevingsdialoog 14. Vng/checklist voor de gemeenteraad 15. Vng checklist succesvol participatietraject

Instrument	Participatiesporen	Regels / wat is verplicht (bron omgevingswet)	Wie is verantwoordelijk voor het naleven van de participatieregels?	Waar staat het?	Waar pas je participatie toe in het proces	Noodzaak om gradaties aan te brengen in de participatie	Voorbeelden van participatievormen	Toelichting	Link
Projectbesluit	*Initiatieven Overheid*	Het bevoegd gezag doet uiterlijk bij de start van de verkenning voor het projectbesluit een 'kennisgeving participatie'. In deze kennisgeving staat: • wie worden betrokken, waarover en wanneer • wat de rol is van het bevoegd gezag en de initiatiefnemer • waar meer informatie beschikbaar komt Bij de verkenning mag iedereen mogelijke oplossingen aandragen voor de beschreven opgave. Degene die dit doet, kan het bevoegd gezag vragen daarover advies te vragen aan een onafhankelijk deskundige. Zowel voor de voorkeursbeslissing als voor het projectbesluit geldt een motiveringsplicht. Het bevoegd gezag geeft hierbij aan hoe derden zijn betrokken, wat de resultaten zijn van de verkenning en gaat in op de aangedragen oplossingen en de uitgebrachte adviezen daarover.	Bevoegd gezag Als een ander dan het bevoegd gezag initiatiefnemer is, kan het participatietraject wel een gezamenlijke actie zijn. Het bevoegd gezag en de initiatiefnemer bepalen samen de rolverdeling, waarbij het bevoegd gezag uiteindelijk beslist. Het bevoegd gezag geeft in de kennisgeving participatie aan wat de rollen zijn van het bevoegd gezag en de initiatiefnemer.	Omgevingswet (art. 5.47, 5.48 en 5.51) en Omgevingsbesluit (art. 5.3 en 5.5) https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/thema/inspiratiegids/participatie-wet/projectbesluit/	Voor het begin van de formele besluitvorming (*)	Ja, nog nader te bepalen	1. Delfts Doen 2. Groninger Participatie werkboek	1. Een handvat voor een continue dialoog en zorgvuldige participatieproces. 2. Groninger Participatie werkboek	1. Delfts Doen 2. Groninger-Participatiewerkboek

Instrument	Participatiesporen	Regels / wat is verplicht (bron omgevingswet)	Wie is verantwoordelijk voor het naleven van de participatieregels?	Waar staat het?	Waar pas je participatie toe in het proces	Noodzaak om gradaties aan te brengen in de participatie	Voorbeelden van participatievormen	Toelichting	Link
Omgevingsvergunning	*Initiatieven Overheid Initiatieven samenleving*	In de omgevingsregeling wordt een aanvraagvereiste participatie opgenomen. De initiatiefnemer moet aangeven of en zo ja, hoe hij aan participatie heeft gedaan. Het bevoegd gezag betrekt deze informatie bij de integrale belangenafweging.	Initiatiefnemer	Omgevingswet (art. 16.55) Het aanvraagvereiste wordt uitgewerkt in de Omgevingsregeling	Voor het begin van de formele besluitvorming (*) Voorafgaand aan de aanvraag en dus ook voorafgaand aan de formele besluitvorming (***)	Ja, een nader uitgewerkte notitie / participatienota/kader is randvoorwaardelijk voor een goede afwikkeling van de te ontvangen initiatieven.	1. Burenakkoord Zaanstad 2. Delfts Doen 3. gemeente Oirschot, Omgevingsdialoog 4. Groninger Participatie werkboek 5. Wegwijzers Participatie VNG	1. Burenakkoord voorbeeld Zaanstad (2014). 2. Handleiding voor gemeente en initiatiefnemer. 3. Spelregels en uitnodiging voor inwoners. 4. Een handvat voor een continue dialoog en zorgvuldige participatieproces. 5. Regulier en Uitgebreide vergunning aanvraag	1. Burenakkoord voorbeeld Zaanstad 2. Handleiding voor gemeente en initiatiefnemer (Delft) 3. Spelregels en uitnodiging voor inwoners (Oirschot) 4. Groninger Participatie werkboek 5. VNG/Regulier en Uitgebreide vergunning aanvraag

* Voor het begin van de formele besluitvorming (bron: bouwsteen Participatie)
Belangrijk is (zie ook de inleidende opmerking over het formele besluitvormingsproces als de papieren afwikkeling van een daaraan voorafgaand proces) dat in de toelichting de burgerparticipatie wordt geplaatst vóór het begin van de formele besluitvormingsprocedures.
“Als de uniforme openbare voorbereidingsprocedure van afdeling 3.4 Awb van toepassing is, wordt deze afdeling meestal als sluitstuk ingezet van brede participatie. […] De ervaring leert dat als aandacht is gegeven aan vroegtijdige maatschappelijke participatie, er minder gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid zienswijzen in te dienen in het kader van de formele besluitvorming op grond van afdeling 3.4 Awb.”

In de praktijk:
Zodra een idee of plan zich aandient.
Als overheid zou je zodra er een initiatief (openbare ruimte of beleid) gaat spelen het participatietraject kunnen opstarten. Hiervoor kun je bijvoorbeeld ‘de omgevingsdialoog’*) gebruiken. Je zou verschillende vormen van een omgevingsdialoog kunnen toepassen. Dit is afhankelijk welke trede van de participatieladder wordt gekozen.
Om uniformiteit te krijgen in de diverse participatietrajecten zal je per trede een omgevingsdialoog kunnen vaststellen. De provincie, gemeente en ketenpartners moeten zich dan ook aan deze dialoog conformeren en vervolgens in de praktijk gaan toepassen.

*) Bugel Hajema, gemeente Tilburg, Omgevingsweb, gemeente Ede

Voordat het plan definitief in een aanvraag vastgelegd is (bron: bouwsteen Participatie)
Ook bij reguliere procedures kan het proces zo georganiseerd worden dat burgerparticipatie voorafgaat aan de formele besluitvorming:
“Voor een effectief moment van inspraak in een vroeg stadium kan ook gedacht worden aan een benadering waarin de initiatiefnemer zijn plannen ontvouwt voordat hij zijn plan definitief in een aanvraag vastlegt. Op zo’n vroegtijdig moment, voorafgaand aan de reguliere procedure, wordt het mogelijk dat de initiatiefnemer bij de verdere detaillering van zijn plannen serieus rekening kan houden met de inspraak. Voor deze vorm van vroegtijdige inspraak kan het bevoegd gezag tijdens het vooroverleg met de initiatiefnemer zelf kiezen. […] Het in zo’n vroeg stadium betrekken van belanghebbenden kan bijzonder nuttig zijn om draagvlak te verwerven […]”.

**

De beginfase van de besluitvorming biedt de meeste ruimte om participatie in te zetten. Door al aan de voorkant mee te denken en te praten kunnen inwoners, bedrijven en organisaties de kwaliteit van de besluitvorming en het draagvlak vergroten. Daarbij is het bij een aantal kerninstrumenten van belang om vooraf al kenbaar te maken op welke manier en wanneer er in het proces geparticipeerd kan worden. Zo moet bij instrumenten waarbij een kennisgeving verplicht is het bevoegd gezag in deze kennisgeving vaststellen hoe het de participatie vormgeeft. Immers, duidelijkheid vooraf kan verwarring en teleurstelling tijdens het proces voorkomen.

Het is belangrijk dat in de toelichting de burgerparticipatie wordt geplaatst vóór het begin van de formele besluitvormingsprocedures (bron: bouwsteen).

***

De initiatiefnemer wordt op grond van het aanvraagvereiste participatie gestimuleerd een participatieproces voorafgaand aan de aanvraag van een omgevingsvergunning vorm te geven. Vroegtijdig betrekken van de omgeving zorgt ervoor dat verschillende perspectieven, kennis en creativiteit snel op tafel komen. Dit levert winst op voor de omgeving, initiatiefnemers en bestuursorganen.

TOELICHTING BIJ ONTWERP OMGEVINGSREGELING, 10.3.1 Algemene aanvraagvereisten